

Pobuda 2

Spremenjena višina plačila prispevkov za pokojninsko in invalidsko zavarovanje

PREDLOG

Samozaposleni na področju kulture, ki imajo status najmanj 6 let in izkazujejo posebne izjemne rezultate, pridobijo pravico do plačila prispevkov iz državnega proračuna po višji stopnji od sedanje zakonsko določene osnove.

Samozaposleni z izjemnimi rezultati vsakih nadaljnjih 6 let pridobijo pravico do plačila prispevkov za socialno varnost v višjem razredu od predhodnega.

RAZLAGA

Pravica do prispevkov za socialno varnost iz državnega proračuna je pomembna podpora, ki jo država omogoča tistim samozaposlenim ustvarjalcem na področju kulture, ki izkazujejo izjemne rezultate, hkrati pa jim njihov prihodek ne omogoča osnovnih pogojev za delovanje, kar dokazujejo s tem, da ne presegajo cenzusa, ki ga določa Ministrstvo za kulturo. Ministrstvo za kulturo tako plačuje vsem samozaposlenim v kulturi, ki imajo pravico do plačila prispevkov iz državnega proračuna, prispevke po drugi stopnji zavarovalnih osnov (60 % povprečne bruto plače) na lestvici zavarovalnih osnov. (Gre za drugo najnižjo osnovo na lestvici zavarovalnih osnov.)

Kljub temu, da sistem plačevanja prispevkov po sedanjih prispevni stopnji zagotavlja samozaposlenim v kulturi osnovno socialno varnost, pa ima več pomanjkljivosti:

1. Neposredni učinek plačevanja prispevkov po sedanjih prispevni stopnji ni ugoden, saj v času bolniške odsotnosti ali porodniškega dopusta samozaposlenim v kulturi ne zagotavlja dovolj visokega bolniškega ali porodniškega nadomestila, da bi z njim lahko učinkovito pokrili izpad dohodkov. Samozaposlenim se začne izplačevati bolniško nadomestilo iz državnega proračuna šele takrat, ko bolezen traja več kot 31 delovnih dni (kar pomeni v praksi šest tednov), zato lahko govorimo o zelo nizkem nadomestilu za dolgotrajno bolezen ali poškodbo. Številne samozaposlene

kulturnice pa si v času nosečnosti same doplačujejo prispevke iz svojih prihrankov ter si s tem zvišujejo zavarovalno osnovo, ki vpliva na višino porodniškega nadomestila.

2. Še zlasti neugoden je dolgoročni učinek plačevanja prispevkov po sedanjih prispevni stopnji, saj ima za posledico zelo nizko pokojnino. Po podatkih, ki so nam jih zaupali nekateri upokojeni samozaposleni, ki so bili večji del svoje delovne dobe samozaposleni v kulturi, znaša višina osnovne pokojnine med 320 in 350 EUR na mesec. Poleg tega, da taka pokojnina samozaposlenega v kulturi pahne pod prag revščine, je tudi nesorazmerno nizka v primerjavi z visoko izobrazbo in vrhunskim delom, ki ga je izkazoval v svojem preteklem delovnem obdobju in ki je tudi *conditio sine qua non* pri podelitvi pravice do plačevanja prispevkov za socialno varnost iz državnega proračuna. Na tem mestu velja poudariti, da je na ZPIZ praktično nemogoče priti do kakršnihkoli relevantnih podatkov v zvezi s tem, kar nam je še dodatno oteževalo pripravo pobude.

Ministrstvo za kulturo se teh problemov zaveda. V predlogu za Nacionalni program za kulturo 2012–2015 je pod točko »Posodobitev mreže kulturnih programov v javnem interesu« predlagalo ukrep »/d/vig višine prispevkov za socialno varnost, ki se plačujejo iz proračuna«, s pojasnilom, da bi ukrep samozaposlenim omogočil ustrežnejše pokojnine in višja nadomestila (bolniški in porodniški dopust) ter odpravil doplačevanje prispevkov. Ukrep bi stopil v veljavo leta 2014. Problem prenizkih pokojnin poskuša reševati s podeljevanjem pravice do republiške priznavalnine upravičenim kulturnikom. Tako je ta nagrada za posebne zasluge v kulturi postala instrument za reševanje socialne stiske onemoglih samozaposlenih. Republiška priznavalnina pokriva razliko od dejanske pokojnine do 35 odstotkov najvišje pokojninske osnove, kar od 1. 1. 2011 znaša 771,624 EUR (najvišja pokojninska osnova je 2.204,64 EUR). To pomeni, da Ministrstvo za kulturo upokojenim samozaposlenim mesečno plačuje republiško priznavalnino v zneskih med 370 in 420 EUR. Prejemnikov republiške priznavalnine je trenutno 74, kar pomeni, da je strošek izplačil, ki jih ima Ministrstvo za kulturo, med 27.380 in 31.080 EUR mesečno.

Pridružujemo se stališču Ministrstva za kulturo, da je sedanja prispevna stopnja prenizka in bi jo bilo potrebno zvišati.

Predlagamo, da se prispevki za samozaposlene s pravico do plačila prispevkov iz državnega proračuna zvišajo za en razred in se plačujejo po tretjem razredu na lestvici zavarovalnih osnov (90 % povprečne bruto plače), in sicer po 6 letih aktivne samozaposlitve na področju kulture. Vsakih nadaljnjih 6 let se prispevna stopnja poviša za en razred.

S tem ukrepom bi samozaposlenim v kulturi zagotovili:

1. Višja bolniška in porodniška nadomestila, ki bi zagotovila bolj učinkovito pokritje izpada dohodkov zaradi dolgotrajne bolezni in v času porodniškega dopusta.
2. Višje pokojnine, s katerimi bi samozaposleni v kulturi v upokojitvenem obdobju lahko dostojneje živeli. Višje pokojnine bi bile tudi primernejše visoki izobrazbi in vrhunskim rezultatom, ki jih v svoji delovni dobi uresničujejo samozaposleni s pravico do plačevanja prispevkov iz državnega proračuna.
3. Zmanjšanje števila republiških priznavalnin. V ta namen predlagamo spremembo kriterijev za podeljevanje republiških priznavalnin. Po sedanjih ureditvi se kot dohodkovni kriterij upošteva le pokojnina, ki jo posameznik prejema v Sloveniji, ne upošteva pa se dejanskega premoženjskega stanja, ki zajema tudi druge dohodke, kot so dohodki iz premoženja, pokojnine ter dohodki iz dejavnosti iz tujih držav itd. Predlagamo, da se v cenzus za republiško priznavalnino štejejo vsi dohodki, podobno, kot je to v veljavi pri obračunu dohodnine. S tem bi se občutno zmanjšalo število prejemnikov za republiško priznavalnino, podeljevanje pa bi bolje sledilo načelu pravičnosti in socialne enakosti.

Zvišanje prispevkov bi omililo tudi negativne posledice novega zakona o doživljenjski renti, ki je po našem mnenju neenakopraven do kulture, saj ne zagotavlja enakopravnosti med kulturo, znanostjo in športom. Neenakopravnost ugotavljamo predvsem pri zahtevanih pogojih za doseganje rente, konkretno pri opredeljevanju nagrad, ki štejejo za upravičene za pridobitev rente. Za kulturnike se kot vrhunski dosežek upošteva zgolj vrhunska nacionalna nagrada (Prešernova nagrada za življenjsko delo ali opus). Pri tem niso upoštevane mednarodne vrhunske nagrade na področju kulture in umetnosti. Opozarjamo tudi na socialni

vidik in na nesorazmerja med posameznimi področji. Vrhunski športniki so lahko redno zaposleni pri policiji ali v vojski in ob upokojitvi dobijo primerno pokojnino glede na doseženo izobrazbo in povprečje plač. Vrhunski znanstveniki so zaposleni v okviru univerze in prav tako dobivajo primerno plačo in kasneje primerno pokojnino. Na področju kulture pa je zaposljivost zelo problematična, saj so mnogi umetniki primorani v status samozaposlenega v kulturi. Samozaposleni v kulturi, vključno z vrhunskimi posamezniki, zato po upokojitvi živijo v precej slabših socialnih razmerah kot vrhunski športniki in znanstveniki.

Na podlagi dostopnih podatkov ima približno 1400 oseb status samozaposlenih s pravico do plačila prispevkov iz državnega proračuna. Vsako leto na novo pridobi status samozaposlenih s pravico do plačila prispevkov približno 100 oseb. V pobudi si prizadevamo, da se prispevna stopnja dvigne osebam, ki imajo status vsaj 6 let, kar po grobem izračunu pomeni 800 osebam (1400–600). Ministrstvo za kulturo bi namenilo osebi s statusom približno 170 EUR več na mesec kot sedaj oz. 1.632 000 EUR za vse upravičene samozaposlene na letni ravni. Za te osebe se predvideva, da imajo status s pravico do plačevanja prispevkov kot trajno obliko samozaposlitve. Prav zato bi bilo potrebno za te osebe, ustvarjalce na področju kulture, še posebej poskrbeti.

Predlagamo tudi, da se samozaposlenim vsakih nadaljnjih 6 let dvigne višina vplačila za socialne prispevke. Po dostopnih podatkih predvidevamo, da je v resnici izjemno malo samozaposlenih, ki bi omenjene pogoje dosegli. Vendar bi tako zvišanje prispevkov povišalo pokojnino samozaposlenim, ki so vpisani v razvid večino svojega aktivnega življenja in so sedaj obsojeni na nesprejemljivo nizko pokojnino.

PODLAGA

Ministrstvo za kulturo, ZUJIK:

<http://www.uradni-list.si/1/objava.jsp?urlid=200296&stevilka=4807>

83. člen (Pravica do plačila prispevka za socialno zavarovanje samozaposlenih v kulturi)

»Samozaposleni v kulturi lahko zaprosijo za pridobitev pravice do plačila prispevkov za obvezno pokojninsko in invalidsko zavarovanje in za obvezno zdravstveno zavarovanje od najnižje pokojninske osnove za socialno in zdravstveno zavarovanje iz državnega proračuna v primerih, ko njihovo delo pomeni izjemen kulturni

prispevek ali ko gre za poklice, ki jih je potrebno zaradi kadrovskih potreb v kulturi posebej podpirati.

Pravica iz prejšnjega člena se podeljuje za tri leta z možnostjo ponovnih podeljevanj.

Kdor prvič po končanem študiju zaprosi za vpis v razvid, se vpiše pod naslednjimi pogoji:

- da njegovi študijski dosežki obetajo pomembno delovanje na področju kulture,
- da od zaključka študija oziroma strokovnega izpita, če je ta predpisan s posebno zakonodajo, nista minili več kot dve leti.«

VIRI

- Uredba o republiških priznavalninah na področju kulture, Uradni list RS, št. 70/2003 z dne 18. 7. 2003.
- Sklep o najvišji pokojninski osnovi, Uradni list RS, št. 11/2011 z dne 25. 2. 2011 (<http://www.uradni-list.si/1/content?id=102349>).
- <http://www.zpiz.si/wps/wcm/connect/zpiz+internet/zpiz/prvastran/veljavljanjepravic/drzavna+pokojnina>
- <http://www.zpiz.si/wps/wcm/connect/zpiz+internet/zpiz/prvastran/veljavljanjepravic/varstveni+dodatek>
- http://www.durs.gov.si/si/aktualno/najnizja_pokojninska_osnova/
- Razvid prejemnikov republiške priznavalnine (http://www.mk.gov.si/fileadmin/mk.gov.si/pageuploads/Ministrstvo/Razvidi/republika_priznavalnina.xls)

Priloga: Izvleček ankete o višini pokojnine samozaposlenih.

Ljubljana, 19. 12. 2011

Besedilo pripravilo in strokovno pregledalo Društvo Asociacija

Za strokovno sodelovanje se zahvaljujemo:

Vesna Bukovec , Irena Pivka, Marija Mojca Pungercar, Maks Soršak